

ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА ПРОФЕСІЙНОЇ ОСВІТИ

УДК 378.091.313:7.012

DOI <https://doi.org/10.26661/2522-4360-2019-2-33-14>

ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДИЗАЙНЕРІВ

Білозуб Л. М., канд. мист., доцент*Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна*

Lnik.bilozub@gmail.com

Ключові слова:

дизайн, інноваційні підходи, майбутні дизайнери, дизайн-освіта, творчість, креативність, естетичні смаки та ідеали, матеріальна та духовна культура, проектна діяльність.

У статті розкрито специфіку інноваційних підходів у процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів. Висвітлено, що дизайн-освіта зберігає матеріальну та духовну культуру. Робиться акцент на розвиток творчих навичок майбутніх дизайнерів у контексті сучасних тенденцій, формування їхніх здібностей, креативності, естетичних смаків та ідеалів. Підкреслено, що дизайнерська діяльність само собою є інноваційною та вимагає розвитку особистості фахівця.

INNOVATIVE APPROACHES TO PROFESSIONAL TRAINING OF FUTURE DESIGNERS

Bilozub L. M., PhD in Arts Study, Associate Professor*Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine*

Lnik.bilozub@gmail.com

Key words:

design, innovative approaches, future designers, design education, creativity, aesthetic tastes and ideals, material and spiritual culture, project activity.

The article describes the specifics of innovative approaches in the system of professional training of future designers. Design education preserves material and spiritual culture. The innovative approach and problems in design education have recently become one of the most acute and urgent ones. In the arsenal of critical thought there is no decent solution to the problems of this category. Emphasis is placed on the development of professional creative skills of future designers in line with current trends, the formation of their abilities, creativity, aesthetic tastes and ideals. It is emphasized that the design activity itself is innovative and requires the development of the designer's personality. The complexity of forming a training system for future designers is due not so much to the novelty of this industry as to the ambiguity of the design itself. It is necessary for the designer to develop theories of constructing the subject form. Elements of this theory are contained in the propaedeutic courses. As the sphere of design is inextricably linked to such concepts as "medium" and "style," it is worth considering this problem through the prism of the category "culture." It is necessary to explore innovations in design education in the context of common cultural values. Design is a kind of aesthetic activity in that it promotes the formation of innovations both in form and content. Creating conditions conducive to the development of professional skills of future designers is a crucial step in forming an innovative approach in the field of higher education. Design is a creative discipline. Creative activity is characterized by evaluating many options and selecting the most suitable one. The designer must have a creative mind. It is proved that it is necessary to shape the aesthetic taste of future designers as executors of design projects. Regularly holding exhibitions of educational and creative works of future designers provides an opportunity to form aesthetic tastes and ideals. It is emphasized that such innovative approaches in the training of future designers allow to increase the level of the future designer's professional skills.

Постановка проблеми

У сучасному світі значна увага приділяється проблемам освіти, значення якої визначається, як процес розвитку й саморозвитку особистості, утілений у знаннях, уміннях, творчій діяльності та емоційно-ціннісному відношенні до світу. Це є необхідною умовою збереження й розвитку

матеріальної та духовної культури. Одним з інноваційних напрямів сучасної професійної освіти є дизайн-освіта, у результаті якої відбувається виховання творчої, креативної особистості, здатної до проектної діяльності. Вторгнення художника у виробництво, як результат проникнення естетики в техніку й промисловість, привело до появи такої діяльності, як дизайн. Цей термін передбачає

художнє проектування в процесі виробництва корисних і красивих речей, тобто містить у собі розробку зовнішньої форми й технічний опис внутрішньої структури виробів. Сьогодні є безперечним те, що дизайн виділився в самостійний вид художньої діяльності виробництва предметів. Його принципи перенесені на промислове виробництво, де початковим завданням дизайнера є забезпечення естетичної якості продукції. Дизайн, будучи впливовим видом проектною та художньою творчості, орієнтований на новітні технології та матеріали, створює комфортне й привабливе середовище для людини, змінює його комунікації, внутрішній світ, формуючи естетичні смаки та ідеали, тому в професійній підготовці майбутніх дизайнерів необхідно впроваджувати інноваційні підходи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Тенденція звернення вчених до проблеми дизайн-освіти відображена в працях таких вчених, як: С. Алексеева, С. Зінченко, Г. Максименко, В. Тименко, О. Фурса, Г. Шевченко, Ю. Яворик та ін. Теорія та методика професійного становлення майбутніх дизайнерів висвітлені науковцями: Т. Божко, О. Бойчук, Г. Гребенюк, В. Даниленко, В. Орлов, В. Титаренко, О. Отич, В. Радкевич, В. Савін та ін. Розвиток особистості майбутнього фахівця в професійній підготовці розкривають Г. Балл, В. Рибалка, М. Смульсон. Різні аспекти інноваційного підходу у сфері освіти досліджують В. Байденко, В. Полонський, Н. Розина, Н. Хов та ін. Проте питання, пов'язані з розвитком і впровадженням інноваційних підходів, зокрема в контексті підготовки майбутніх дизайнерів, досліджені недостатньо.

Метою статті є виявлення специфіки інноваційних підходів у процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів, висвітлення необхідності розвитку творчих навичок майбутніх дизайнерів у контексті сучасних тенденцій, формування їхніх здібностей, креативності, естетичних смаків та ідеалів.

Виклад основного матеріалу

Процес формування дизайнера як професії розпочато в 1959 році на Першому конгресі ІКСИД в Стокгольмі, де термін «дизайнер» був визнаний міжнародним для позначення нової спеціальності, яка тоді ж була внесена в Міжнародний кодекс професій. Однак до теперішнього часу жодна країна, яка практикує дизайн, не має єдиної системи дизайнерської освіти. Програми навчальних закладів країн Європи, Азії та Америки, що випускають певну кількість дизайнерів на рік, є калейдоскопічною картиною концепцій і методик. У деяких країнах, які звернулися до дизайну в останні 40 років, проблеми підготовки майбутніх дизайнерів намагалися вирішити на загальнодержавному рівні. Виникає питання щодо превалювання в навчанні дизайнерів технічних або художніх дисципліни, зобов'язання випускників бути фахівцями широкого профілю або вузької спеціалізації, відповідності до диференційованого характеру сучасного

промислового виробництва. Ці та подібні питання є предметом постійних дискусій.

Складність формування системи навчання майбутніх дизайнерів обумовлена не стільки новизною цієї галузі, скільки багатозначністю самого дизайну як явища, сутність якого теоретики й практики різних країн і шкіл розуміють неоднаково. Виділення дизайну в самостійну галузь людської діяльності й формування завдань виявило недостатність традиційних, багато в чому інтуїтивних засобів, запозичених в основному в мистецтва й архітектурі, тому нагальною потребою для дизайнера є розробка теорії побудови предметної форми. Елементи цієї теорії містяться й у програмах пропедевтичних курсів, які ознайомлюють студентів на елементарному рівні з професійною мовою дизайну. Пропедевтичні курси різних навчальних закладів відрізняються один від одного своїми завданнями й змістом, визначаються насамперед тією ж концепцією дизайну, що прийнята в певній школі, так само, як культура кожної епохи відображає якісну своєрідність матеріального, духовного, соціального життя суспільства. Інновації не руйнують традицій, а органічно їх доповнюють, майже розчиняючись у них. Однак варто зазначити, що час змінює світогляд, погляди, смаки, ідеали, уподобання. Звичайно, головною функцією культури є насамперед збереження багатовікового досвіду людства й передача його кожному наступному поколінню вже збагаченим сучасними інноваціями. Кожному культурному періоду відповідає власна художня й дизайнерська спадщина, яка є неповторною, проте може й повинна перетворюватися в часово-культурному просторі. Так зароджуються нові стилі в мистецтві й дизайні, що несуть риси тих інновацій, які зумовлені світоглядними змінами в суспільстві.

Визначення інноваційних підходів у процесі підготовки майбутніх дизайнерів останнім часом є найбільш гострими й актуальними, одними з головних для викладачів вузів, наукових працівників і студентів, зацікавлених у творчому, інтелектуальному та культурному розвитку молоді. Також виявляється, що в арсеналі критичної думки все ще немає гідного вирішення проблем цієї категорії. Обговорення інноваційних підходів професійної підготовки майбутніх дизайнерів дає змогу уявити складну мозаїку різноманітних явищ. Оскільки сфера дизайну нерозривно пов'язана з такими поняттями, як «середовище» і «стиль», які є категоріями, здатними інтегрувати різноманіття предметного світу й художніх форм, забезпечуючи їх єдність, то варто розглядати цю проблему крізь призму категорії «культура». Водночас візуальна інтеграція світу в категорії «стиль» і категорії «середовище» настільки різко відрізняються один від одного, що можна говорити про їхні відмінності. Тут, безумовно, заявляє про себе закон єдності й боротьби протилежностей. Тому досліджувати інноваційні підходи професійної підготовки майбутніх дизайнерів необхідно в контексті загальнокультурних цінностей.

Варто відзначити, що процес виникнення нової системи цінностей, а також нових стилів, які впливають і змінюють навколишнє середовище, є об'єктом для дизайнерських перетворень. Дизайн є таким видом естетичної діяльності, який сприяє утворенню інновацій як в формі, так і в змісті, що не може не відбиватися на тих способах передачі інформації, яку дослідники та педагоги-дизайнери застосовують у своїй професійній діяльності. Дизайн проникає у сферу освіти як принцип її організації, як принцип формування нового світогляду, що насамперед вимагає пошуку нових теоретичних ідей, методологічних підходів до процесу побудови нового освітнього простору, тому вимагає ґрунтовних теоретичних досліджень [1, 122-131].

Одним із вагомих завдань підготовки майбутніх дизайнерів є створення умов, що сприяють розвитку їхніх професійних навичок. Дизайн у сьогоdnішньому світі відповідає за естетичний і культурний зміст людства, оскільки він оточує нас всюди та в усьому, у кожній речі. Дизайн сформувався як самостійна дисципліна і його завдання створити культурне суспільство [2]. Дизайн виник на початку ХХ століття, в епоху стихійного становлення предметного середовища як явища, що володіє візуальними й функціональними властивостями. Він покликаний вирішувати проблему з'єднання в одну річ декількох властивостей, тобто проблему раціональної побудови предметного світу, щоб існування й функціонування людини в цьому світі було найбільш комфортним. Предмет дизайнерської діяльності може виступати як естетичний вплив на буття людини. Навіть у самому незначному й повсякденному предметі, якщо в нього вкладена дизайнерська думка, можна побачити естетично прекрасний твір, який природно впливатиме на естетичний смак людини. Процес створення предмета обумовлюється утилітарно-практичними потребами, перетворюючи буття простору й слугуючи еволюційним моментом для подальшого розвитку думки й продукту. Метою дизайну насамперед є зміна середовища проживання людини за допомогою проектування предметного середовища, що володіє естетичними властивостями й дає змогу вирішувати соціально-технічні проблеми комфортного життя людини. Можна сказати, що дизайн - це естетичне формоутворення, а образотворче мистецтво - художній твір особистісного світу.

Творча діяльність дизайнера є за своєю сутністю інноваційною та вирішує завдання, що відрізняються новизною будь-якої категорії, вимагає інтеграції теорії та практики різних видів діяльності й у різних галузях. Усе це є вагомим аргументом для створення відповідних умов у вигляді додаткових площ під майстерні, де майбутні дизайнери матимуть змогу на практиці засвоювати необхідні навички, а також лабораторії, спеціально обладнані за останніми вимогами техніки. Це насамперед програмне забезпечення, а також забезпечення сучасними матеріалами дизайну для проведення експериментальних задач для втілення творчих ідей на практиці. Професійне володіння сучасними технологіями в галузі дизайну є найважливішою

умовою для виховання майбутніх дизайнерів у вищій школі. Оскільки дизайн є специфічним видом проектної діяльності, а майбутні дизайнери повинні володіти розвиненим просторовим мисленням і логікою, то додаткові площі для обладнання майстерень конче необхідні.

Мета діяльності майбутніх дизайнерів формується під впливом потреб людини. Дизайнер працюватиме як із новим проектом, так і з реконструкцією існуючого, займаючись його оновленням. У зв'язку з цим необхідно так організувати процес навчання, щоб врахувати значну кількість вимог, критеріїв, нюансів до тієї чи іншої групи, а також до окремого студента. Інноваційні підходи в процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів полягають у створенні такої інформаційної системи, під якою розуміється сукупність технічних, програмних, методичних засобів, що дають змогу застосовувати в освітньому процесі інформаційні комп'ютерні технології, а також здійснювати збір, зберігання й обробку даних.

Також вагомим є висвітлення інноваційних підходів у процесі підготовки фахівців у контексті розвитку особистості майбутніх дизайнерів. Дизайнерську діяльність можна назвати творчою. Творчий діяльності характерний пошук і пропозиції безлічі варіантів, один з яких, можливо, буде реалізований. Дизайнер повинен мати таку якість, як креативність, однак варто зауважити, що «креативність» не є «уява». Відомо, що деякі західні технології розвитку креативності, по суті, розвивають уяву. Насправді уява є однією зі складових креативності. «Креативність - це пошуковий стиль мислення, розвинені інтелектуальнологічні здібності, творча фантазія, уява, специфічні особисті якості (наполегливість, готовність до ризику, самостійність, ентузіазм) [5].

Щоб стати професіоналом у галузі дизайну, необхідно насамперед мати до цього природні здатності або призначення. Матеріальний світ є відображенням соціального середовища суспільства й тісно пов'язаний з ним, тому в майбутніх дизайнерів варто формувати естетичні смаки та ідеали. Однак не варто забувати про те, що «...ідеал трактується як ідеальний образ, що визначає спосіб мислення та діяльності людини або суспільного класу. Формування природи згідно з ідеалом є специфічно-людською формою життєдіяльності, оскільки передбачає спеціальне створення образу мети діяльності до її фактичного здійснення» [4]. «Образ ідеалу передбачає стан довершеності, що видається духом, який не може загалом його досягнути: такий стан міг би надати повне задоволення людському розуму й почуттю» [3]. Розглядаючи ідеал, можна стверджувати, що за природою він належить як до духовного, так і до матеріального світу. Якість змісту ідеалу залежить від естетичного виховання кожної людини. Дизайнер творить культуру, відтворює та використовує її як засіб для власного розвитку. Викладач, який навчає майбутніх дизайнерів, зі свого боку є будівельником культурного світу студента, є тим, хто формує його естетичні ідеали.

Також необхідно формувати естетичний смак майбутніх дизайнерів, як виконавців дизайн-проектів, адже завдання дизайнера полягає не тільки в якісному виконанні вимог, а й у тому, щоб розуміти бажання, естетичні смаки та ідеали замовників. І саме тут очевидна важлива роль освіти, оскільки здійснюється взаємовплив людей, що несуть культуру суспільства, і людей, що сприймають її нові тенденції. Регулярне проведення виставок навчальних і творчих робіт майбутніх дизайнерів надає яскраву можливість для культурного спілкування й одночасно освітньо-просвітницької діяльності, а також формування естетичних смаків та ідеалів.

Висновки та перспективи дослідження

Отже, дизайн, як галузь культури й науки, перебуває на межі між задоволеннями матеріальних запитів

людини та її духовних потреб, тому інтеграція теорії й практики різних видів діяльності й у різних галузях зумовлюють необхідність впровадження інноваційних підходів у сучасний навчальний процес. Дизайнерська діяльність само собою є насамперед інноваційною та вимагає розвитку особистості фахівця, формування його творчих здібностей, креативності, естетичних смаків та ідеалів. Такі підходи в підготовці майбутніх дизайнерів дають змогу підвищити рівень їхньої професійної майстерності.

Перспективою подальших досліджень є відображення поєднання змісту принципів навчання та компетентнісного підходу в процесі професійної підготовки майбутніх дизайнерів.

Література

1. Білозуб Л. М. Теоретичні аспекти сучасної дизайн-освіти. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології: наук. журнал*. Суми: СумДПУ ім. А. С. Макаренка, 2019, № 9 (93). С. 122-131.
2. Быстрова Т. Ю. *Философия дизайна: учеб.-метод. пособ.* Екатеринбург: Изд-во Уральского ун-та, 2015. 128 с.
3. Д. Жюлиа. *Философский словарь*. Москва: Междунар. отношения, 2000. 544 с.
4. *Енциклопедичний словник з державного управління* / уклад.: Ю. П. Сурмін, В. Д. Бакуменко, А. М. Михненко та ін.; за ред. Ю. В. Ковбасюка, В. П. Трощинського, Ю. П. Сурміна. Київ: НАДУ, 2010. 820 с.
5. Сисоєва С. О. *Основи педагогічної творчості*. Київ: Міленіум, 2006. 346 с.